



Maratha Vidya Prasarak Samaj's

## A COURSE IN ENVIRONMENTAL AWARENESS

### CERTIFICATE

This is to Certify that,

Shri./Smt./Kum. Kumavat Harshada Shaligram

of S.Y.B.A. / S.Y.B.Com./S.Y.B.Sc. Class has completed Field Work

Satisfactorily during the Academic Year 2011 - 2012

Project Incharge

Examiner

Principal

Title of Project :

वन्यजीव भाणि वनसंपर्धन काळाची गरज

Sr. No.	Content	Page No.	Remarks
1)	विषयोचे नाव (शिर्षक)		
2)	प्रस्तावना		
3)	प्रकल्प निवडण्याचे कारण		
4)	विवेचिषण		
1)	वन्यजीव माहिती		
2)	भारतीय वनाचे प्रकार		
3)	भारतीय वनांची वसुधस्थिती		
4)	वन संपर्धन काळाची गरज		
5)	महाराष्ट्रातील वने		
6)	वन विभागाची जनजाबूती		
7)	वन्यजीवांना असलेले धोके		
8)	वन्यजीवांचे वक्षण		
9)	भारतातील बाजमन्य प्राणी		
10)	भारतातील प्राणीजात		
5)	उपाययोजना		



## प्रस्तावना

मापला भारत समृद्ध जैवविविधता लाभिलेला एक देश आहे. येथे जंगलात प्राणी वनस्पती, पक्षी यामध्ये प्रचंड वैविध्य आढळते. पण गेल्या काही वर्षांपासून ही संपत्ती होक्यात आली आहे. त्यामुळे त्यांचे रक्षण होणे अत्यावश्यक आहे. वने आणि प्राणी यांचे संरक्षण, संवर्धन व जतन करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर जनजागृती निर्माण करण्यासाठी परवर्षी १ ते ७ ऑक्टोबर दरम्यान 'वन्यजीव साप्ताह' साजरा केला जातो. यासाठी शासन स्तरावरही विविध उपक्रम बाबविले जातात. तसेच विशेष नियम व कायदेही यासाठी करण्यात आलेले आहेत. होकाबस्त प्राणी व वनस्पतींच्या आंतरराष्ट्रीय व्यापारासंबंधी करार १९७५ साली केला आहे. भारतात १९७२ साली 'वन्यजीव संरक्षण कायदा' ही करण्यात आला आहे. भारतीय संविधानाच्या कलम ५१(१) प्रमाणे वने, नद्या, जलाशय व वन्यजीव यासह नैसर्गिक पर्यावरणाचे संरक्षण व संवर्धन करणे हे प्रत्येक नागरिकांचे मुख्यभूत कर्तव्य आहे.

पर्यावरणातील जैवविविधता टिकवून ठेवण्यासाठी वन्य जीवांचे संरक्षण करणे हा मुख्य उद्देश राष्ट्रीय उद्याने स्थापन-व्यासणे आहे पण आज तो ही तितकासा सफल होतांना दिसत नाही. भक्ता पार्कस्टा क्षेपि होतांना आपण काळजी घ्यावी, कायद्याने पाळन करणे, प्रदूषण रोखणे हे देखील त्यासाठी आवश्यक आहे. पक्षी व प्राणी सुरक्षित व प्रदूषणमुक्त स्थळच प्रजननासाठी निवडतात. तसेच नसले तर त्यांच्या प्रजननावर विपरीत परिणाम होवून ते होक्यात येतात. काही वेळात स्थलांतर ही करतांना परिणामी जंगलातील भण्णासाखळी ही होक्यात येते. विपरीत परिस्थितीत टिकून राहणे अवघड झाल्याने अनेक वन्य जीवांच्या प्रजाती नामशेष झाल्या.